

Peride Celal'in Basılmış Hikâyelerinde Kadın Mutsuzluğu: Nedenler ve Yazarın Bakış Açısı

Women's Unhappiness in Peride Celal's Published Stories: Causes and the Author's Perspective

DR. FATİH BAYRAM*

Öz

Peride Celal'in hikâyelerinde kadınlar çoğu zaman mutsuzdur. Yazarın eserlerinde kadınların yaşadığı duygusal çöküntü, yalnızlık ve içsel çatışmalar dikkat çekicidir. Bu çalışmanın amacı, sanatçının basılmış hikâyelerinde yer alan kadınların mutsuzluklarını, söz konusu mutsuzluğun temel nedenlerini ve sanatçının duruma ilişkin bakış açısını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, hikâyelerdeki temalar, kişiler arası ilişkiler ve toplumsal koşullar değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, kadınların mutsuzluklarının erkekler ve çocuklarla yaşanan sorunlardan, sevgi ya da sevgisizlikten ve sosyal-ekonomik yapıdan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu unsurlar, yazarın kadın karakterlerini hem bireysel hem de toplumsal bir bakış açısıyla ele aldığını göstermektedir. Ayrıca elde edilen bulgular, yazarın insan psikolojisini ve gündelik yaşamın sıradan yönlerini ustalıkla harmanlayarak kadının mutsuzluk nedenlerini çok katmanlı biçimde işlediğini ortaya koymaktadır. Peride Celal, kadınların yaşadığı duygusal kırılmaları gündelik hayatın gerçekliğiyle ilişkilendirir ve onların ruhsal dünyalarını derin bir duyarlılıkla yansıtır. Bu yaklaşım, yazarın kadın temsillerini feminist bir bakış açısından ziyade insani bir duyarlılıkla ele aldığını göstermektedir. Bu çalışma, Peride Celal'in hikâyelerindeki kadınların toplum içindeki konumlarını duygusal, psikolojik ve toplumsal yönleriyle ele alarak onların gerçek hayatta yaşadığı sorunlara farklı bir söylemle yaklaştığını ve bu sorunların ardındaki insani derinliği görünür kıldığını ortaya koymaktadır.

Anahtar sözcükler: Peride Celal, Peride Celal hikâyeleri, kadın sorunları, kadın

Abstract

In the short stories of Peride Celal, women are frequently portrayed as profoundly unhappy. The emotional breakdowns, loneliness, and internal conflicts they experience constitute a striking aspect of her literary universe. The aim of this study is to examine the unhappiness of women

* Dr., MEB, ft_h_064325_ft_h@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8539-8166

Geliş/Arrival: 01.01.2026
Kabul/Accepted: 01.03.2026
Yayın/Published: 26.03.2026

This work is licensed under a CC Attribution 4.0 International Licence.

© Söylem and Author(s)

Alıntılama/Cite as: Bayram, Fatih (2026). "Peride Celal'in Basılmış Hikâyelerinde Kadın Mutsuzluğu: Nedenler ve Yazarın Bakış Açısı". *Söylem* 11(1): 295-313
Doi: 10.29110/soylemdergi.1853736

represented in the author's published short stories, to identify the underlying causes of this condition, and to analyze the author's perspective on the matter. Accordingly, the thematic structures of the stories, interpersonal relationships, and prevailing social conditions have been carefully evaluated. The analysis demonstrates that women's unhappiness largely stems from conflicts with men and children, the presence or absence of love, and the constraints imposed by the socio-economic structure. These factors indicate that the author approaches her female characters from both individual and societal perspectives. Furthermore, the findings reveal that Celal skillfully intertwines human psychology with the ordinary aspects of everyday life, thereby presenting the causes of women's unhappiness in a multilayered and nuanced manner. She associates women's emotional ruptures with the realities of daily existence and reflects their inner worlds with profound sensitivity. This approach suggests that her representation of women is shaped less by an explicitly feminist framework than by a deeply humanistic sensibility. Ultimately, this study argues that by addressing the emotional, psychological, and social dimensions of women's positions within society, Celal offers a distinctive discourse that renders visible the human depth underlying the challenges they face in real life.

Keywords: Peride Celal, Peride Celal stories, women's issues, woman

GİRİŞ

Türk edebiyatının önde gelen kadın yazarlarından biri de Peride Celal'dir. Tam adı Peride Celal Yönsel olsa da edebiyat dünyasında Peride Celal olarak bilinen sanatçı, 1916 yılında İstanbul'da doğmuştur (Serrican Kabalcı, 2023, s. 693). Küçük yaşlardan itibaren edebiyata ilgi duyan yazar, 1935 yılında "Ak Kız" adlı hikâyesinin *Yedigün* dergisinde yayımlanmasıyla edebiyat dünyasına adım atmıştır (Serrican Kabalcı, 2024, s. 80). İlk hikâyesinin ardından edebî faaliyetlerini sürdüren yazar, 1935'ten itibaren hikâye ve romanlarını *Yedigün*, *Son Posta*, *Tan* ve *Cumhuriyet* gibi süreli yayınlarda yayımlamıştır (Gencer, 2024, s. 516) Sanatçı, böylece yirmili yaşlarının başından itibaren yazarlığı bir geçim kaynağı hâline getirmiştir (Gencer, 2024, s. 515). Hayatı boyunca üretken bir yazarlık sergileyen Peride Celal'in, 1935'ten itibaren yüzlerce hikâye kaleme aldığı ve yirmiyi aşkın roman yayımladığı bilinir (Karahan, 2002, s. 12).

Yazarın eserleri incelendiğinde onun yazı hayatında iki farklı dönemin olduğu söylenebilir. İlk dönem yapıtları aşk romanları olup 'pembe romanlar' olarak nitelendirilir. İkinci dönemde yazdığı roman ve hikâyeleri ise edebi açıdan daha nitelikli eserlerdir (Nurdan, 2021, s. 1). İlk dönem eserlerindeki hareketli aşk ve serüven hikâyeleri yerini ikinci dönemde bireyin içsel sorunlarının derinlemesine incelenmesine bırakmıştır (Zorkul, 2006, s. 29). İkinci dönem eserlerinde özellikle psikolojik tahlillere fazlaca yer verdiği görülür (Nurdan, 2018). Şu da ifade edilmelidir ki bu çalışmanın konusu açısından ikinci dönem daha fazla önem arz eder. Çünkü *Jaguar* (1978), *Bir Hanımefendinin Ölümü*(1981), *Pay Kavgası* (1985), *Mektup* (1995), *Melahat Hanım'ın Düzenli Yaşamı* (1999) sanatçının ikinci döneminin eserleridir. Yazı hayatının ikinci dönemine ait sanatsal özelliklerin pek çoğuna bu eserlerde rastlanmaktadır.

Sanatçının basılmış hikâyeleri irdelendiğinde ise bir husus fazlaca dikkat çeker. Onun söz konusu eserlerinde ağırlıklı olarak kadınlara yer verdiği görülür. Sanatçının kadın dünyasına eğildiği çoğunlukla da kadın kimliğini ele aldığı hemen göze çarpar (Zorkul, 2006, s. 28). Bu durum

sadece hikâyeleri için de geçerli değildir. Peride Celal, hikâye ve romanlarının genelinde kadını ön plana çıkarır. Bu durum onun bilinçli bir tercihi olarak değerlendirilebilir. Çünkü eserlerin tümüne bakıldığında genellikle kadınların dünyasını anlatmayı yeğlediği gözlemlenir (Bilginer, 1989, aktaran Kabacalı, 1996, s. 43). Böyle bir tercihte bulunmasının ise bir sebebi vardır. Sanatçı, hem hikâyelerinde hem de romanlarında hemcinslerini ele almasını, onları daha iyi tanınmasına bağlamaktadır (Mutluay, 1977, aktaran Kabacalı, 1996, s. 9). Bu açıdan “daha iyi tanıdığı” ifadesi, sanatçının kadın karakterleri gerçekçi ve ayrıntılı bir biçimde ele almasını açıklayan önemli bir vurgudur. Eserlerinde kişileri kendisinden, gözlemlerinden ve etrafındaki insanlardan seçmesi bu açıdan dikkate değerdir (Ulusoy Tunçel, 2023, s. 857). Hikâyelerinde genellikle şehirli ve orta-üst kesimden kadınlara yer vermesi de yine bu durumun yansımasıdır. Onun gerçekliği yakalama adına böyle bir yol seçtiği söylenebilir. Yazarın kadın kimliğine sahip olması ve çevresindeki kadınların yaşamlarına yakından tanıklık etmesi, kadın deneyimini daha derinlikli ve gerçekçi biçimde aktarma imkânı sağlamıştır. Bu durumun, onun anlatılarında kadın yaşamını merkeze alan bir tutum geliştirmesinde belirleyici olduğu düşünülebilir.

Sanatçının hikâyelerinde iç dünyaları ile ortaya konmak istenen kadınların birbiriyle örtüşen bir özellikleri vardır. O da mutsuzluklarıdır. Kadınların mutsuz olması Peride Celal hikâyelerinin ortak ana fikridir (Enginün, 2014, s. 326). Belirtilen ana fikir bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Peride Celal, hikâyelerinde kadınların çeşitli mutsuzluk kaynaklarına yer verir. O, kadınların olumsuzluklardan ve sorunlardan ötürü olumsuz bir ruh haline sahip olduklarını öne çıkarır. Bu çalışma ile Peride Celal'in kadın hikâye kişilerinin mutsuzluk nedenleri ortaya konulacaktır. Böylece yazara göre günlük hayatta kadınları olumsuz etkileyen unsurlar belirlenmeye çalışılacaktır. Tespitlerin ardından da sanatçının konuya nasıl yaklaştığı değerlendirilecektir.

1. HİKÂyelerDEKİ KADINLARIN MUTSUZLUK NEDENLERİ

Peride Celal'in basılmış tüm hikâye kitapları irdelenmiş olup beş kitabın içindeki yirmi bir hikâye de derinlemesine incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda her hikâyede kadınların yaşamıyla ilgili çeşitli hususları ön plana çıkardığı tespit edilmiştir. Kadınların yaşamını ve psikolojisini etkileyen hususları okuyucunun dikkatine sunma gayreti rahatlıkla anlaşılmaktadır. Sanatçının kadınlarla ilgili en fazla öne çıkardığı husus ise mutsuzluklarıdır. Tüm hikâyelerde kadın mutsuzluğuna yer verdiği görülür. Ancak bu temanın işleniş yoğunluğu metinden metne değişmektedir. “Ağaç” ve “Bir Hanımefendinin Ölümü” adlı öykülerde kadın mutsuzluğu belirgin ve merkezi bir biçimde ele alınırken “İskele” ve “Koşucu”da aynı tema daha sınırlı ve değinme düzeyinde kalmaktadır. Bu yüzden araştırmada tüm basılmış hikâyeler göz önünde bulundurulmuştur.

Peride Celal'in hikâyelerinde kadınlar, çoğunlukla çeşitli sebeplerin bir araya gelmesiyle şekillenen bir mutsuzluk atmosferinin merkezinde yer alır. Bu mutsuzluk, yalnızca bireysel ya da duygusal dalgalanmaların sonucu değildir. Aynı zamanda ailevi, ekonomik ve toplumsal bağlamların iç içe geçtiği çok boyutlu bir olgu olarak karşımıza çıkar. Yazarın hikâyelerinde, kadınların yaşadığı huzursuzlukların farklı boyutlarını ayrıntılı biçimde görmek mümkündür. Erkeklerin tutumları, çocuklarla kurulan ilişkiler, sevgi ve sevgisizlik temaları ile sosyal ve ekonomik yapının etkileri de bu mutsuzluğu şekillendirir. Özellikle kocaların ilgisiz, baskıcı ve

sorumsuz davranışları, kadınların yaşam alanlarını olumsuz etkilerken, çocukların farklı beklentileri de anne konumundaki kadınlar üzerinde gerilim yaratır. Buna ek olarak, sevginin eksikliği veya yokluğu kadınların ruhsal dünyasında boşluk ve huzursuzluk yaratırken, maddi sıkıntılar ve geleneksel değerlerin dayatmaları bu içsel çatışmaları daha da derinleştirir.

Sanatçı, kadınların yaşadığı bu çok katmanlı sorunları ele alırken, onları feminist bir bakış açısıyla ideolojik bir çerçeveye hapsetmez. Aksine, insani bir duyarlılıkla, kadınların bireysel dünyalarını, duygusal ihtiyaçlarını ve gündelik hayatın gerçeklerini ön plana çıkarır. Bu nedenle, hikâyelerdeki mutsuzluk yalnızca bir toplumsal olgu olarak değil, aynı zamanda insan varoluşunun temel kırılma noktalarından biri olarak karşımıza çıkar.

Yoğun şekilde ele alınan kadın mutsuzluğu teması eserlerde çeşitli nedenleriyle ele alınmaktadır. Bunun tespiti ise tematik analiz yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Beş kitapta bulunan yirmi bir hikâyeye ayrı ayrı incelenmiş olup elde edilen çıkarımlar neticesinde ilgili duruma sebep olan nedenler belirlenmiştir. Bu çalışmada o nedenler üzerinde durulacaktır.

Yapılan tespitlerin sonucu olarak kadınların mutsuzluk kaynakları erkekler, çocuklar, sevgi ve sevgisizlik ile sosyal ve ekonomik koşullar üzerinden tematik başlıklar hâlinde ele alınacak ve ilgili hikâyelerden örneklerle tartışılacaktır.

1.1. Erkekler

Sanatçının basılmış hikâyelerinde kadınların yaşadığı mutsuzluğun en belirgin ve sürekli kaynağı erkeklerdir. Özellikle kocalar, ilgisizlikleri, sevgisizlikleri ve olumsuz davranışları ile eşlerinin yaşamında derin bir huzursuzluk yaratmaktadır. Kadınlar, bu tutumlar karşısında kırgınlık yaşayıp duygusal boşluk hissetmeye başlarlar. Bununla birlikte, mutsuzluğun nedeni yalnızca eşler değildir. Diğer erkek figürler de kadınların iç dünyasında rahatsızlık ve huzursuzluk yaratmaktadır. Peride Celal'in kadınları, toplumun erkek egemen yapısı ve bireysel erkek davranışlarının birleşimiyle sık sık zorluklar ve duygusal çalkantılar yaşamaktadır.

1.1.1. Koca

1.1.1.1. İlgisizlik

Hikâyelerde kadınların mutsuzluklarının en önemli sebeplerinden biri, kocalarının ilgisiz davranışlarıdır. Erkeklerin kayıtsız tavırları, kadınların yalnızlık hissini artırır. Bu durum da onların iç dünyasında bir huzursuzluk ortamı oluşturur. Yazar özellikle "Plajda", "Çocuk", "Böcek", "Mektup" ve "İskele"de bu konuyu öne çıkarır. Bu hikâyelerde kadın kişiler, kocalarının ilgisizliğinden şikâyetçidir. Örneğin "Plajda"da Nebahat Hanım, eşinin bu tavırları yüzünden üzülür. Bu durum, Peride Celal'in kadın kahramanlarının ortak bir sorunu olarak dikkat çeker.

Kocası olacak hain adamın evlenmek için eteklerinde süründüğü o cicim ayları! Şimdiyse bir zamanlar o günleri yaşamış olduğuna bile inanacağı gelmiyordu.

İnsanı bu duruma sokuyorlar! Sonra mayon eskimiş, gençmişsin, yaşamak istermişsin umurlarında mı! Bütün erkekler anlayışsız, duygusuz yaratıklardı, hayvan gibi şeyler...

Küfrü basınca hıncını aldı biraz, ama gene de rahatlamış sayılmazdı (Celal, 2000, s. 155).

Bu ifadeler, kadının eşinin ilgisizliği karşısında derin bir kırgınlık ve değersizlik duygusu yaşadığını göstermektedir. Öfke ve sitemle dile getirilen cümleler, onun iç dünyasında biriken yalnızlık ve duygusal yoksunluğu açıkça ortaya koymaktadır.

Sanatçının hikâyelerinde kadınların, eşlerini derin bir şekilde sevmelerine rağmen, bu sevgilerine çoğu zaman karşılık bulamadıkları dikkat çeker. Kocalarının kayıtsız ve soğuk tavırları, kadınların kendilerini yalnız ve mutsuz hissetmesine yol açar. Yazar, özellikle “Mektup” ve “Jaguar”da bu sorunu öne çıkarır. Bu hikâyelerde kadınlar, eşlerini tüm kalpleriyle severler ancak kocalarından bekledikleri ilgiyi ve sevgiyi göremezler. Örneğin “Mektup”ta Saffet Bey’in karısı, kocasından yeterince sevgi görmeyen bir kadın olarak anlatılır. Bunun da onun manevi dünyasında derin yaralar açtığı belirtilir.

Yazarın basılmış hikâyelerinde ayrıca erkekler, çoğu zaman eşleri için yeterince fedakârlık yaptıklarını düşünürler. Ancak bu düşünce kadınların duygusal dünyasında karşılık bulmaz. Çünkü erkeklerin çoğu zaman kadınların duygusal ihtiyaçlarını önemsemeyip yalnızca maddi beklentileri karşılamaya çalıştıkları görülür. Bu durum ise kadınların kendilerini mutsuz hissetmesine yol açar. Özellikle “Mektup” hikâyesinde, Saffet Bey eşinin tüm ihtiyaçlarını karşıladığını düşünür; ancak kadının sevgi, ilgi ve anlayış gibi beklentilerini fark edemez.

1.1.1.2. Evini ihmal etme

Eserlerdeki erkeklerin sorunlu davranışlarından biri ise evlerini ihmal etmeleridir. Bazı hikâyelerde kocalar, aile yaşantısını önemsememekte, hatta zaman zaman evi terk ederek kadınları yalnız bırakmaktadır. Bu durum, kadınların yaşamında derin bir huzursuzluk ortaya çıkarır. “Karşılaşma” ve “Jaguar” adlı hikâyelerde bu durum kadınları fazlasıyla üzmemektedir. Özellikle “Jaguar” hikâyesinde, Sarı Kahya zaman zaman evine gereken ilgiyi göstermemekte ve uzun süre ailesinin yanında bulunmamaktadır. Eşini ve çocuğunu göz ardı eden davranışları, ev ile olan duygusal bağını zayıflatmakta ve aile ortamında derin bir boşluk yaratmaktadır.

(...)Pencerenin içinde yarıya kadar çıplak, kocaman kıllı goril gibi göründü mü, öyle görünerek, kaşınarak... Saçları gibi sapsarıydı herifin göğsündeki kıllar. Hem de kıvrır kıvrır.

Kadın memedeki çocuktan başını kaldırıp dalgın baktı.

-Ama bugünle üç gün geçti, hiç haber yok, dedi.

-Gelir gelir, sen meraklanma, diye söylendi kız baştan savarcasına.

Nesini sever o itoğlütin, diye geçti aklından.(...) (Celal, 2000, s. 8)

Bu örnek, erkeğin evi ve ailesini ihmal eden tavrının kadının iç dünyasında kırgınlık ve derin bir yalnızlık duygusu yarattığını göstermektedir.

Erkek hikâye kişilerinin sorunlu davranışlarından biri de aldatmadır. Bazı hikâyelerde erkeklerin eşlerini aldatması, kadınların yaşamında derin duygusal sarsıntılar oluşturmaktadır. Aldatma, yalnızca evlilik ilişkisini zedelemekle kalmaz, aynı zamanda kadınların duygusal tatminini engeller ve ruhsal dünyalarında kalıcı izler bırakır. “Jaguar” ve “Putana”da aldatan erkeklere yer verilmektedir. Özellikle “Jaguar” hikâyesinde, aldatılan Arabiko her şeyin farkındadır. Kocasının zaman zaman eve uzun süre uğramadığını ve başka kadınlarla ilişkiler kurduğunu

bilmektedir. Bu durum, Arabiko'nun yaşadığı duygusal acıyı derinleştirmektedir. Öte yandan "Putana"da ise aldatılan kadın, bu durumun farkında değildir.

1.1.1.3. Cinsel yönden tatmin etmeme

Kimi hikâyelerde, erkeklerin cinsel yaşamda kadınların tatminini göz ardı ettikleri görülmektedir. Erkeklerin yalnızca kendi tatminlerini ön planda tutmaları, kadınların cinsel ihtiyaçlarını dikkate almamaları, onların içsel dünyasında hayal kırıklıkları yaratır. Bu durum, evlilikte eşitlik ve karşılıklı anlayışın sağlanamamasına da işaret eder. Bu konunun işlendiği hikâyeler "Böcek" ve "Mektup"tur. Özellikle "Böcek"te Kadın adlı kişinin mağduriyeti ve eşinin onun isteklerine cevap vermediği vurgulanır. Hikâyeye, bazı ifadeler ile pek çok kadının benzer sorunlarla karşılaştığını belirtmesi açısından önemlidir. Bu noktada hikâyeye kişisine bir ad verilmeyip Kadın olarak isimlendirilmesi bu doğrultudadır. Peride Celal, bu şekilde kadınların evlilik hayatında sıklıkla cinsel ve duygusal tatmin eksikliğiyle yüzleştiğini okuyucuya aktarır.

(...) Bunun için de konuşmanız, ürkmeden açılmanızdan başka çare görmüyorum.

Sorularımın yanıtlarını almadan peşinizi bırakmayacağımı anlamanız gerek. Şimdi gene soruyorum: Kocanızla cinsel ilişkiniz nasıl?"

"Her kadın gibi."

"Onunla yattığınızda orgazm oluyor musunuz?"

Küfredeceğini, kalkıp gideceğini sandı bir an doktor." (Celal, 2020a, s. 21).

"Böcek" adlı hikâyeden alınan bu diyalog, kadının cinsel yaşamında yaşadığı tatminsizliği sıradan ve kaçınılmaz bir durum gibi kabullendiğini göstermektedir. Bu kabulleniş, metinde vurgulanan biçimde, erkeğin duyarsız tutumu karşısında kadının içsel hayal kırıklığının ve duygusal yalnızlığının derinleştiğine işaret etmektedir.

1.1.1.4. Küçümseme

Sanatçının hikâyelerinde bazı erkeklerin eşlerini küçümseyici tutumları dikkat çekmektedir. Bu davranışlar, kadınlarda mutsuzluk ve özgüven kaybı gibi psikolojik tepkilere yol açar. Küçümsemek, kadınların içsel dünyasında olumsuz etkiler yaratmakta ve onların duygusal dengelerini sarsmaktadır. Bu durum, özellikle "Mektup" adlı hikâyede açıkça görülür. Şöyle ki Saffet Bey, karısının bilgi ve kültürel donanımını görmezden gelerek küçümseyici bir yaklaşım sergilemektedir.

Bazı erkek hikâyeye kişileri ise kadınlara karşı acıma duygusu taşıyan tutumlar sergiler. Ancak kadınlar, bu davranışı çoğu zaman aşağılayıcı bir tavır olarak algılar ve bu durum onların duygusal dünyasında kırgınlık yaratır. Acıma, kadınların kendilerini değersiz hissetmelerine yol açarken, evlilik ve aile ilişkilerinde de psikolojik etkilenmelere neden olmaktadır. Bu bağlamda öne çıkan hikâyeye "Karşılaşma"dır. Hikâyede, hapse düşen ve ardından evine dönmeyen bir koca vardır. Üstelik bu kişi bir süre sonra başka bir evlilik yapmıştır. Eski karısının evine gelen koca, ona çocuğu ve kendisi için bir miktar para vermek ister. Ancak bu durum, içinde eski kocasına karşı hâlâ sevgi kııntıları barındıran kadında büyük bir öfke ve hayal kırıklığı yaratır.

Yazarın hikâyelerinde bazı kadın kişiler, ne kadar çaba gösterirlerse gösterebilirler, eşlerini memnun edemezler. Eşlerinin beklentilerini karşılayamamak, kadınların içsel dünyasında derin bir

yetersizlik duygusu yaratır. Bu durum, yalnızca bireysel bir tatminsizlik olarak kalmayıp, aynı zamanda evlilik ve aile ilişkilerinde sürekli bir gerilim ve huzursuzluk kaynağı hâline gelir. Kadınların erkeklerine yaranamama sorunu, özellikle “Melahat Hanım’ın Düzenli Yaşamı”nda ön plana çıkar. Hikâyede, ilgili husus kocası için birçok fedakârlık yapan bir kadın okuyucu üzerinden vurgulanır. Bahsedilen durumdan ötürü okuyucu kadının derin bir üzüntü içinde olduğu ifade edilir.

Kadın yazar çok akıllı biriydi, evet... "Hizmetçi" ya da "Süs eşyası." Çok doğru söylüyordu. Onları nasıl da yerine oturtuyor, ağızlarının payını ne iyi veriyor, diye düşündü Melahat Hanım. Bir kadın okuyucusu yazmış. Bakalım ne yazmış? "Her iş benim üstümde," diye yakınıyor. "Gene de yaranamıyorum. Ya çocuklar bakımsız ya da yemekler tatsız." Zavallı... Zavallılık! Kadıncağz içini döküyordu işte: "İnanın yarım saatim bile yok gün boyunca kendime ayırabildiğim. Çocuklar öğle uykusuna yattıklarında kahvemi içerken gazeteye bir göz atabiliyorum ancak." Baştan sona köşe yazarıyla ona mektup yazan o zavallı kadınla birlikteydi Melahat Hanım. (...) (Celal, 2020b, s. 6)

Metinden alınan bu kesit, kadının tüm fedakârlıklarına rağmen eşine yaranamamasının onda derin bir yetersizlik ve tükenmişlik duygusu yarattığını göstermektedir.

İncelenen basılmış hikâyelerde bazı erkekler, çocuk sahibi olamama durumunda kadınları sorumlu tutmakta ve onları kusurlu görmektedir. Bu yaklaşım, kadınların ruhsal dünyasında derin bir mutsuzluk yaratır. Peride Celal, kadınların bu davranış karşısında yaşadıkları duygusal sıkıntıları dikkatlere sunar. Bu durum özellikle “Pay Kavgası”nda öne çıkar. Hikâyede Yusuf Bey, birçok evlilik yapmış ve çocuk sahibi olamama sorununu her seferinde kadınların hatası olarak görmüştür. Son olarak Nesteren Hanım’ı aynı sebeple suçlamış ve bu tutumu kadının iç dünyasında büyük bir üzüntü ve hayal kırıklığına yol açmıştır.

1.1.1.5. Kaygısızlık- söz dinlememe

Eserlerde bazı erkeklerin kaygısız ve sorumluluk bilincinden uzak davranışları dikkat çekmektedir. Bu erkekler, ev ve aile yaşamına ilişkin görevlerini ya önemsememekte ya da yerine getirmeyi sürekli ertelemektedir. Bu tutum, kadın hikâye kişilerinin iç dünyasında huzursuzluk meydana getirir. Sanatçı, söz konusu davranışları özellikle bazı hikâyelerinde işlemektedir. Örneğin “Bir Yaz Gecesi Öyküsü”, “Putana”, “Ada” ve “Melahat Hanım’ın Düzenli Yaşamı”nda bu tür davranışlar sergileyen erkekler yer verilir. Özellikle “Putana”da Yusuf, kaygısız ve sorumluluk duygusundan yoksun davranışlarıyla belirgin bir şekilde öne çıkar.

-Dolu öyle paralı adamlar, dedim kocam olacak adama gelir burada, atar bizi dışarı. Yapar bir düdük apartman. Denizi görmek için yandakiler gibi o da keser güzelim sakız “Ağaç”larını, kestane “Ağaç”larını, dedim. Şunlara bak, dedim. Kolu budu kırık ağlar dururlar karşımızda, dedim.

Omuz silker, güler sarhoş kerata! “Ağaç”lara mı acırmış o! Eli kolu kopmuş insan doluymuş sokaklar. İnsan... İnsan! diyor başka demiyor. Sonu bir “Ağaç”, boktan bir “Ağaç” işte! dedi. Öyle dedi bana! Bırak da içelim şu zikkımı dırıltısız bir akşam! dedi. (Celal, 2000, s. 127-128).

Hikâyelerdeki bazı erkekler ise eşlerinin önerilerine duyarsız kalmaktadır. Bu kayıtsızlık, kadınların aile içinde kendilerini değersiz hissetmelerine yol açar. Söz konusu tutum, aynı zamanda

eşler arasında iletişimin zayıflamasına ve ilişkilerin giderek mesafeli bir hâl almasına neden olur. Bu durumun belirgin örnekleri “Koşucu”, “Bir Yaz Gecesi Öyküsü” ve “Mektup” adlı hikâyelerde görülmektedir. Bu hikâyelerde erkeklerin söz dinlemez halleri, kadınların beklentilerinin karşılıksız kalmasına ve evlilikte uyumun bozulmasına zemin hazırlar.

1.1.1.6. Şiddet

Kimi erkekler hikâyelerde kadınlara karşı fiziksel veya psikolojik şiddet uygulamaktadır. Bu durum, kadınların iç dünyasında korku ve mutsuzluk yaratarak onların psikolojik dengelerini sarsar. Şiddet, bireysel bir travma olmanın ötesinde, kadınların evlilik ve aile yaşamında güven duygusunu zedeleyen önemli bir sorun olarak işlenir. Bu bağlamda şiddet, özellikle “Jaguar” ve “İskele” hikâyelerinde öne çıkar. Bu hikâyelerde kimi kadınlar hem sözlü hem de fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Peride Celal, özellikle “İskele”de Kirya Maria ve kızının kocası damat Yani’den şiddet gördüğünü açık bir şekilde ve kurgusal bir derinlikle aktararak, konuya dikkat çeker ve bu durumun kadınların ruhsal dünyasında yarattığı olumsuz etkileri gözler önüne serer.

Herif, “Şöyle bir çıkayım, “der, sepetleri alır, “balıkhaneye,” diye, gece yaraları zilzurna sarhoş dönerdi. “Gir çocukların yanına, görmesin döver seni,” derdi kız. Ah koriçamu! “Kız delisin sen, beni dövsün, seni dövmesin kız...” Dinlemez, çocukların odasına atardı onu. Kızlar söylenirdi: “Aman mama aklın yok senin. Yaramazsın işe sen. Al çocukları, çıkar çocukları...”

Kirya Maria’nın ağlamak geldiği içinden. Kendini tuttu.” (Celal, 2020b, s. 67).

Bu örnek, erkeğin uyguladığı sözlü ve fiziksel şiddetin kadının iç dünyasında korku, çaresizlik ve bastırılmış bir acı yarattığını göstermektedir.

1.1.1.7. Düzensizlik

Yazarın hikâyelerinde bazı erkekler, yaşam ve davranış biçimleri açısından düzensiz bir tutum sergilemektedir. Bu düzensizlik, ev ve aile yaşamında kadınların düzen arayışını sekteye uğratmakta ve onların günlük yaşamlarını zorlaştırmaktadır. Kadınlar, eşlerinin bu kayıtsız ve dağınık davranışları karşısında huzursuzluk duyarlar. Bu durumun örneklerinden biri “Melahat Hanım’ın Düzenli Yaşamı”nda görülür. Hikâyede Melahat Hanım, eşinin düzensizliğinden ve dağınıklığından bıkmış, buna karşın kendi hayatında tertip ve düzeni arzulayan bir kadın olarak karşımıza çıkar. Kocasının ölümüyle birlikte, uzun zamandır özlemine duyduğu düzenli yaşama kavuşması, kadının içsel huzur ve mutluluğu için düzenin ne denli önemli bir unsur olduğunu gözler önüne serer.

1.1.1.8. Kaba sabalık

Bazı erkek hikâye kişileri de kaba ve sert davranışlar sergileyerek eşlerinin duygusal dünyasını olumsuz etkilemektedir. Kadınlar, eşlerinin kaba tutumları karşısında yalnızlık ve değersizlik hissi yaşar. Bu durum ise evlilik ve aile ilişkilerinde gerilimi artırır. Peride Celal, kadınların bu deneyimlerini işleyerek, erkeklerin kaba davranışlarının kadınlar üzerindeki psikolojik ve duygusal etkilerini insani bir bakış açısıyla okuyucuya aktarır. Bu bağlamda özellikle

“Melahat Hanım’ın Düzenli Yaşamı” hikâyesinde, eşlerin kadınlara karşı kaba tutumlarına dikkat çekilmektedir. Eserde Melahat Hanım, yıllarca eşinin kaba ve hoyrat davranışlarından rahatsızlık duymuş, ondan daha incelikli bir yaklaşım beklemiştir. Kadının bu beklentisinin karşılanmaması, onun mutsuzluk ve huzursuzluğunu artıran temel bir etken olarak öne çıkar.

1.1.1.9. Alkoliklik

Söz konusu hikâyelerde bazı erkekler, alkol bağımlılığı veya aşırı alkol kullanımı sebebiyle sorunlar yaşamaktadır. Bu durum, onların ev ve aile yaşamındaki sorumluluklarını yerine getirmelerine engel olmakta, aynı zamanda günlük yaşamın düzenini bozmaktadır. Kadınlar ise eşlerinin bu tutumları karşısında mutsuzluk yaşar. Alkol problemine sahip kocalar, yazarın özellikle “Bir Yaz Gecesi Öyküsü”, “İskele” ve “Melahat Hanım’ın Düzenli Yaşamı” adlı hikâyelerinde dikkat çekici biçimde işlenir. “Bir Yaz Gecesi Öyküsü”nde Angelos sürekli içip sokaklarda dolaşır, çevresindekilere denizkızı hikâyeleri anlatır. Karısı ise çoğu zaman onu sokaktan toplamak zorunda kalır. Bu durum, kadının hem sosyal yaşamında hem de psikolojik dünyasında büyük bir yük haline gelir.

1.1.1.10. Kısıtlayıcı davranışlar

Peride Celal’in hikâyelerinde bazı erkekler, kadınlara kısıtlayıcı kurallar ve sınırlamalar dayatarak onların yaşam alanlarını daraltmaktadır. Bu durum, kadınların özgürlüklerini sınırlayan ve kişisel özerkliklerini engelleyen bir baskı unsuru olarak dikkat çeker. Özgürlüğün kısıtlanması kadınların yaşadığı mutsuzluğun temel nedenlerinden biri olarak öne çıkar. “Böcek”, “Mektup” ve “Jaguar” adlı hikâyelerde bu durum belirgin bir biçimde işlenir. “Jaguar”da Arabiko, kocasının izni olmadan dışarı bile çıkamaz. Bu durum, kadının gündelik yaşamını tamamen sınırlayan bir kısıtlama örneğidir. “Böcek”te ise Kadın adlı kişi, ressamlık hayalinden vazgeçmek zorunda kalır. Böylesi kısıtlamalar ise kadınların hayallerinden uzaklaşmasına yol açar. “Mektup”ta ise Saffet Bey, karısının tüm harcamalarına müdahale eder. Bu durum ise kadının içinden geldiği gibi alışveriş yapmasını engeller. Bu örnekler, sanatçının kadınların farklı yönlerden kısıtlandığını ortaya koyarak, onların özgürlük mücadelelerine dikkat çektiğini göstermektedir.

1.1.2. Diğer erkekler

1.1.2.1. Tecavüz

Sanatçının hikâyelerinde kimi kadınlar, erkekler tarafından cinsel saldırıya ya da tecavüz girişimine maruz bırakılır. Bu tür durumlar, kadınların psikolojik olarak sarsılmalarına ve yaşamlarında çeşitli olumsuzluklar yaşamalarına yol açar. Yazar, özellikle “Jaguar” ve “İskele”de bu meseleye yer verir. “Jaguar”da bir tecavüz girişimi söz konusuyken, “İskele”de olayın gerçekleştiği öğrenilir. Hikâyede Yani’nin kaynanası Kirya Maria’ya yönelik cinsel istismarı daha çarpıcı biçimde ele alınır. Yaşlı kadın, yaşadığı bu olayı kimseyle paylaşamaz; ancak bu deneyim onun iç dünyasında kalıcı bir mutsuzluğa dönüşür. Peride Celal, bu anlatımlarıyla kadınların maruz kaldığı cinsel şiddeti bireysel bir mesele olmanın ötesinde toplumsal ve psikolojik bir sorun olarak yansıtır.

Ne zaman gömeceğiz seni, Eski Bohça ha? "Bırak onu," derdi kız. "Bırak diyorum Yani." "Mama nasıl ayaklar? Vereyim sana biraz ekmek ha? Tereyağlı, ister misin ha? "Yani'ye tutulmasa? Yani'ye bütün kadınlar bayılırdı. Yani güzel adamdı. Evlendiklerinin ilk ayında sandık odasına kapayıp saldırmıştı. Neyse kısa sürmüştü. "Sen iyice morukladın artık," diye peşini bırakmıştı. Kız bilmezdi. Ağzını sıkı tutmuştu Kirya Maria, kız üzülmesin diye. (Celal, 2020b, s. 66-67).

"İskele" hikâyesinden alınan bu kesit, kadının maruz kaldığı cinsel istismarı suskunluk içinde taşımak zorunda kalmasının, onun iç dünyasında derin bir utanç, korku ve kalıcı bir mutsuzluk yarattığını göstermektedir.

1.1.2.2. Taciz

Kadınların zaman zaman da tacize maruz kaldığı hikâyelerde ortaya konur. Bu tacizler, hem sözlü hem de fiziksel boyutta olup, kadınların güven duygusunu zedelemekte ve yaşamlarında bazı sınırlamalara ve psikolojik sıkıntılara yol açmaktadır. Bu bağlamda "Plajda" ve "Jaguar" adlı hikâyeler öne çıkar. "Plajda"da küçük yaşta bir kız çocuğunun balıkçı tarafından fiziksel tacize uğraması anlatılırken "Jaguar"da ise kadınlara yönelik sözlü taciz olaylarına yer verilir. Her iki hikâyede de taciz, kadınların içsel dünyasında derin bir mutsuzluk kaynağı olarak işlenmektedir.

(...) Katlayıp büktüğü mendiliyle küçük para çantasını sımsıkı tutuyordu avucunun içinde. Alışverişi dönüşte yapacaktı. Önemli bir işi varmış da onu düşünüyormuş gibi, kaşlarını çatıp ağır ağır yürümeye koyuldu, hamamın önünden. Yalnız olduğunda söz atıyorlardı itoğlu itler. Küfrü bası yordu onlara. Basiyordu, ama yüreği de küt küt atıyordu doğrusu. Her türlü vardı şu çarşıda. Adam değildi hiçbiri. Uğursuzlar! (...) (Celal, 2000, s. 27)

Bu örnek, kadının sözlü taciz karşısında öfke duysa da içten içe tedirginlik yaşadığını göstermektedir. Taciz, kadının güven duygusunu zedeleyerek onun iç dünyasında sürekli bir huzursuzluk ve mutsuzluk kaynağına dönüşmektedir.

1.2. Çocuklar

Hikâyelerde kadınların mutsuzluklarının önemli bir kaynağı da çocuklarla yaşanan sorunlardır. Özellikle anne-kız çatışmaları ön plandadır. Bu çatışmaların temelinde iletişimsizlik yer alır. Annenin uyarılarının farklı algılanması yeni anlaşmazlıklara yol açar. Ayrıca çocukların sorumsuz davranışları kadınları derinden sarsar. Bunlarla birlikte hem erkek hem de kız çocuklarında görülen paragözlük de anne için bir hayal kırıklığıdır. Değerlerden uzaklaşma da kadınların içsel huzursuzluğunu artırır. Tüm bu nedenler, annelerin çocuk ilişkilerinde mutsuzluk ve hayal kırıklığı yaşamalarına sebep olmaktadır.

1.2.1. İletişimsizlik

Peride Celal'in bazı hikâyelerinde anne ile kız çocuk arasında belirgin bir iletişimsizlik ve çatışma dikkat çekmektedir. Anne ile kız arasında kurulamayan sağlıklı diyalog, sürekli bir gerilim ortamı yaratmakta ve aile içindeki huzuru zedelemektedir. Bu çatışma, yalnızca anne-kız ilişkisini etkilemekle kalmayıp, kadının genel ruhsal dünyasında da olumsuz etkilere yol açmaktadır. Özellikle "Plajda", "Çocuk", "Putana", "Ada" ve "Kaçak" hikâyelerinde anne-kız çatışması öne

çıkar. Bu hikâyelerde kız çocuklarının genellikle annelerine karşı hırçın davrandığı, annelerinin görev ve sorumluluk hatırlatmalarını ya da önerilerini dikkate almadıkları gözlemlenir.

Dışarıda annesi de bağınyordu öfkeli:

-Sen görürsün, öyle bir ceza vereceğim sana!

-Keşke ölsün! diye söylendi kız, hıçkırığını tutarak. Keşke annem olmasaydı hiç, böyle bir anne!

Sonra gidip yatağının kenarına oturdu, tırnaklarını yemeye koyuldu tutkulu. (Celal, 2000, s. 133)

1.2.2. Karşılıklı olumsuz değerlendirmeler ve tepkisel yansımaları

Sanatçının kimi hikâyelerinde anneler, kızlarının sorumsuz davrandığını düşünerek derin bir hayal kırıklığı yaşarlar. Özellikle gündelik yaşamın gerektirdiği görev ve sorumlulukların zamanında yerine getirilmemesi, anneler tarafından ciddi bir eksiklik olarak algılanır. Kadınlar, kızlarının bu tavırlarını hem aile düzenini zedeleyen hem de geleceğe dair kaygı uyandıran bir unsur olarak görürler. Bu durum, anne ile çocuk arasında iletişim sorunlarına ve çatışmalara yol açmaktadır. "Putana", "Çocuk" ve "Ada" hikâyelerinde bu duruma yer verildiği dikkat çeker.

Bazı hikâyelerde annelerin kızlarına yönelik uyarıları, çocuklarda baskı duygusunun oluşmasına yol açmaktadır. Bu uyarılar, kız çocuklarında yalnızca asabiyet yaratmakla kalmaz, aynı zamanda onların özgürlük alanlarının kısıtlandığı düşüncesini de beraberinde getirir. Kimi durumlarda kız çocukları bu müdahaleleri kendi bireyselliklerinin ellerinden alınması olarak yorumlar. Bu algı ise anne ile kız arasındaki iletişimi zedelemekte ve sürekli bir çatışma hâlinin doğmasına neden olmaktadır. Bu türden çatışmaların en çok dikkat çektiği hikâyeler "Kaçak", "Çocuk" ve "Plajda"dır.

İletişimin az olduğu ailelerde büyüyen kız çocukları, zaman zaman daha radikal tepkiler verme eğiliminde de olabilirler. Bu bağlamda bazı hikâyelerde evden kaçma arzusu, genç kızların zihin dünyasında bir çıkış yolu olarak belirlemektedir. Evden uzaklaşma isteği, yalnızca anneye karşı duyulan tepkinin değil, aynı zamanda özgürlüğün arayışı olarak da değerlendirilebilir. Örneğin "Kaçak" hikâyesinde Kız adlı kişi, annesinin sürekli hatırlatmalarından bıkmış bir hâle gelmiş ve bu nedenle ondan hoşlanmamaktadır; çözüm olarak kaçmayı düşünmekte ve bu kaçış planı hikâyede rüya üzerinden aktarılmaktadır.

1.2.3. Paragözlük

Çocukların paragözlü tutumları da kadınların mutsuzluğuna yol açan önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Anne, çocuklarından sevgi, anlayış ve manevi destek beklerken, onların yalnızca maddi çıkar peşinde olduklarını görmesi derin bir hayal kırıklığı yaratır. Bu durum, kadınların duygusal dünyasında huzursuzluk yaratmaktadır. "Bir Hanımefendinin Ölümü" adlı eserde bu konu, eserin genelinde belirgin bir biçimde kendini gösterir. Hikâyede Hanımefendi'nin hem erkek çocukları hem de kızı, yalnızca parayı önemseyen bir tavır sergilerler. Babalarının ölümünden sonra tüm mal varlıklarını elde etmeye çalışmaları, annenin beklentisi olan sevgi ve saygının karşılanmamasına yol açar. Çocukların bu tutumu, yaşlı kadının derin bir üzüntü yaşamasına neden olmaktadır.

Dayı Bey aldırmadan sürdürdü konuşmasını:

"Fabrikada payları bölüştünüz aranızda, ruhu duymadı zavallının. Sonra otel işi çıktı; kadını, doğup büyüdüğü yerden söküp konağı aldınız bu kez de elinden... Gerçek değil mi bunların hepsi, benim de yönetim kurulunda olduğumu, gizli hesaplarınız arasında daha pek çoğunu bildiğimi unutmayın."

"Edepsizlik ediyorsun!" dedi Büyük Oğul (Celal, 2019, s. 66).

Bu kesit, çocukların maddi çıkarlarını önceleyen tutumlarının annenin sevgi ve bağlılık beklentisini boşa çıkardığını göstermektedir. Bu durum, kadının iç dünyasında derin bir hayal kırıklığı ve yalnızlık duygusuna dönüşerek mutsuzluğunu pekiştirmektedir.

1.2.4. Değerlerden uzaklaşma

Sanatçının bazı hikâyelerinde kadınlar, çocuklarının kendi benimsedikleri ahlaki ve kültürel değerlerden sapmasını gözlemlediklerinde derin bir üzüntü yaşarlar. Çocukların değerlerden uzaklaşması, anne ile çocuk arasındaki iletişimde gerginlik oluşturur ve annenin iç dünyasında sürekli bir rahatsızlık kaynağına dönüşür. Ayrıca bahsedilen sapmaların nedeninin burjuva yaşayış şekli olduğu yazar tarafından hissettirilmektedir. Tüm bu hususların belirgin biçimde ele alındığı hikâyeye "Bir Hanımefendinin Ölümü"dür. Hikâyede Hanımefendi adlı kadın, çocuklarının davranışlarını ve yaşam tarzlarını kendi değer yargılarıyla kıyaslamakta, onların gelenek ve örflerine uygun davranmadıklarını fark ettikçe içsel bir üzüntü yaşamaktadır.

1.3. Sevgi ve sevgisizlik

Kadınların mutsuzluk kaynaklarından biri de sevgi ve sevgisizlik olgusu etrafında şekillenir. Kadınların en temel ihtiyaçlarından biri olan sevmeye ve sevilme arzusu, karşılık bulmadığında derin bir hayal kırıklığına dönüşür. Sevdiklerini kaybetmeleri, sevgi bağlarının kopması ya da sevdikleri mekânlardan uzaklaşmaları, kadınların ruhsal dünyasında onarılması güç yaralar açar. Bunun yanında, sevgisiz bir ortamda yetişmiş olmak ya da sevginin ifade edilmediği ilişkiler içinde bulunmak, kadınların içsel yalnızlığını artıran önemli unsurlardır. Kimi zaman da kadınların kendi sevgilerini açıkça ifade edememeleri, duygusal tatminsizliklerini pekiştirir. Böylece sevgi eksikliği, hikâyelerde kadınların mutsuzluklarının temel belirleyicilerinden biri olarak öne çıkar.

1.3.1. Sevmeye ve sevilme ihtiyacı

Kadınların temel ihtiyaçlarından biri olan sevmeye ve sevilme arzusu kimi hikâyelerde ön plana çıkmaktadır. Kadınlar, duygusal yaşamlarını besleyen bu ihtiyacın karşılanmasını ister. Ancak çoğu zaman eşlerinden veya yakın çevrelerinden bekledikleri ilgiyi göremezler. Sevginin eksikliği, kadınların iç dünyasında yalnızlık hissetmelerine ve hayal kırıklığı yaşamalarına neden olmaktadır.

Bazı hikâyelerde kadınların bu duyguyu yeniden yaşama isteği öne çıkar. Özellikle "Plajda", "Böcek" ve "Çocuk" hikâyelerinde, eşlerinden gerekli ilgiyi ve sevgiyi göremeyen kadınların sevgi ihtiyacına yöneldikleri görülür. Sevmeye ve sevilme arzusunun en belirgin biçimde ortaya çıktığı kişi ise "Plajda" hikâyesindeki Nebahat Hanım'dır. O, bahsedilen duyguları yoğun şekilde yeniden

yaşamak istemektedir. Birbirlerine sevgilerini gösteren çiftleri gördüğünde ise duyguları adeta canlanmakta ve özlem duymaktadır.

Çocuklarımı, kocamı seviyorum, diye düşündü Nebahat Hanım. Görünüşte nedeni yoktu sıkıntısının. Ama iş te yüreğinin üzerinde taş gibi bir şey duruyordu. Bilmediği tatlar, sevdalar çekiyordu, görülmez bağlarla her yanından. Buradan gitmek, onları bırakmak, yeniden genç, güzel olmak, yeniden sevmek, sevişmek! Birdenbire her şeyi unutup doğruldu pencerenin önünde, gözleri büyüdü (Celal, 2000, s. 183).

Bu durum, kadının eşinden göremediği ilgi ve sevgiyi yeniden yaşama arzusunun onun iç dünyasında bastırılmayan bir özleme dönüştüğünü göstermektedir. Sevme ve sevilme isteği karşılanmadıkça, kadının ruhsal sıkıntısı derinleşmekte ve mutsuzluğu belirginleşmektedir.

Aynı konu, "Jaguar" ve "Kaçak" hikâyelerinde genç kızlar üzerinden de işlenir. Evlilik çağında olmayan bu genç kızlar, sevmek ve sevilme istemekte; ancak bu arzularını gerçekleştirememeleri onların mutsuzluk yaşamasına yol açmaktadır.

1.3.2. Sevdiklerini yitirme – yalnız kalma

Yazarın kimi hikâyelerinde, kadınların yaşadığı mutsuzluğun temel nedenlerinden biri sevdiklerini yitirme ve bunun sonucunda yalnız kalma durumudur. Kadınlar, en yakınlarını kaybettiklerinde yalnızca bir kişiyi değil, aynı zamanda hayatlarına anlam katan duygusal bağı da kaybederler. Bu kayıplar, iç dünyalarında derin bir boşluk yaratmakta ve ruhsal yalnızlık duygusunu artırmaktadır. Yalnız kalma düşüncesi, kadınların hayata dair umutlarını zayıflatmakta ve onları mutsuzluk ile çaresizlik duygularıyla baş başa bırakmaktadır.

Sevdiklerini yitirmiş ve yalnız kalan kadınlar, özellikle "Ağaç", "Çukur" ve "Melahat Hanım'ın Düzenli Yaşamı" hikâyelerinde dikkat çekmektedir. Bu hikâyelerde yaşça büyük kadınlar, sevdiklerinin ölümüyle tek başına kalmakta ve derin bir yalnızlık yaşamaktadır. Örneğin "Ağaç"ta anlatıcı yaşlı kadın, hediye edilen bir ağacı dost edinerek ona duygusal bir bağ kurar.

"Ağaç" benim için bir canlıydı. Akşamları odama çekilirken, "Hoşça kal "Ağaç", iyi uykular!" dediğim, sabahları "Günaydın "Ağaç"!" diye selamladığım yoldaşımdı. Sanki yaşamımda ondan başka kimse kalmamış, herkes birer birer çekip gitmişti. Karşısındaki koltukta içkimi içerken yalnızlığımı, korkularımı, dünyayı saran felaketleri unutarak gülümseyebiliyordum. Dostumdu "Ağaç". Beni sevdiğini biliyordum (Celal, 2020b, s. 17).

Bu anlatım, sevdiklerini yitiren kadının derin yalnızlığını gidermek için bir ağaca insani özellikler yükleyerek ona sığındığını göstermektedir. Yalnızlık duygusu öylesine yoğunlaşmıştır ki, kadın duygusal boşluğunu ancak kurduğu bu sembolik dostlukla hafifletebilmektedir.

Benzer şekilde "Çukur" hikâyesinde Hatice Öğretmen, önce çocukları sonra kocası tarafından terk edilmekte, yalnız kalmakta ve kendi kabuğuna çekilmektedir. Bahçesi dışında kimseyle ilgilenmek istemez; sosyal temaslardan uzaklaşır.

"Bir Hanımefendinin Ölümü" hikâyesinde ise yaşlı bir kadının yalnızlığı konu edinilmektedir. Eşini kaybettikten sonra iki oğlu, gelinleri ve kızı yalnızca miras ve maddi çıkar peşinde olduğu için yaşlı kadına manevi destek sunmaz. Sevgi ve saygı görme beklentisi karşılanmayan kadın, hayatta kendini yalnız hissetmektedir. Dahası, çocuklarının isteğiyle sevdiği konaktan çıkarılarak bir apartman dairesine yerleştirilmesi de onun yalnızlığını derinleştirmiştir. Yaşlı kadının bu dairede

tek başına yaşamını sürdürmesi ve ölümünün de yanında kimse yokken gerçekleşmesi yalnızlığının boyutlarını yansıtmaktadır.

1.3.3. Sevdiği yerden edilme

Basılmış hikâyelerin bazılarında, kadınların mutsuzluğuna yol açan önemli bir unsur da bağlandıkları ve değer verdikleri yerlerden uzaklaştırılmalarıdır. Kadınlar, duygusal olarak anlam yükledikleri mekânlardan ayrılmak zorunda kaldıklarında, hem fiziksel hem de ruhsal bir boşluk hissi yaşar. Bu durum onların iç dünyalarında huzursuzluk oluşturur.

Bu bağlamda "Bir Hanımefendinin Ölümü" hikâyesindeki Hanımefendi adlı kişi örnek olarak gösterilebilir. Eşi öldükten sonra bir süre konakta yaşayan kadın, çocuklarının maddi kazanç sağlama amacıyla onu bir apartman dairesine yerleştirmesi sonucunda, yeni mekânı benimsemekte güçlük çeker. Yaşlı kadının akli ve duygusal bağlılığı, hayatının önemli bir bölümünü geçirdiği konakta kalmış olup bu durum onun her geçen gün daha fazla üzüntü duymasına yol açmaktadır.

1.3.4. Sevgisiz ortamda büyüme

Kimi hikâyelerde kadınların mutsuzluğunun kaynaklarından biri, sevgisiz bir ortamda büyümeleridir. Çocukluk döneminden itibaren sevgi ve ilgi eksikliği yaşayan kadınların duygusal gelişimleri olumsuz etkilenmekte, bu eksiklik yetişkinlikte de ruhsal boşluk yaratmaktadır. Sevginin yokluğu, kadının ilişkilerinde tatminsizlik ve mutsuzluk duygularını pekiştirir.

Bu duruma özellikle "Çocuk" ve "Mektup"ta dikkat çekilmektedir. "Mektup" hikâyesindeki Saffet Bey'in karısı, babasından sevgi görmeden büyüyen biri olarak öne çıkar. Çocuklukta yaşadığı bu eksiklik, onu erken yaşta evlenmeye yöneltir; ancak evliliğinde de beklediği sevgiyi bulamaz. Böylece kadın, hem aile ortamında hem de evlilik ilişkisinde sevgi yoksunluğunu derinden hisseder ve bu durum onun mutsuzluğunu kalıcı hâle getirir.

Gene de en iyi anlayan o olmuştu kendisini. Tutucu babasının, paradan başka bir şey düşünmeyen o kaba saba adamın elinden kurtarmıştı kızı. Tam vaktinde karşıma çıktın, bu evden, babamın asık yüzünden kurtulmak için kim olursa olsun peşinden gitmeye hazırdım." Sözlerinden alındığını sanarak boynuna sarılmıştı:

"Sen bundan sonra benim anam, babam, kocam, her şeyim olacaksın. Zavallı annemin beni doğurmak için ölümü göze aldığını düşünüyorum da! (Celal, 2020a, s. 90)

Bu kesit, kadının çocuklukta yaşadığı sevgi eksikliğini evlilik yoluyla telafi etme arzusunu açıkça ortaya koymaktadır. Ancak beklediği duygusal karşılığı bulamaması, onun hem geçmişten taşıdığı yoksunluğu hem de evlilik içindeki mutsuzluğunu daha da derinleştirmektedir.

1.3.5. Sevgisini gösterememe

Kadınların, yazarın bazı hikâyelerinde kendi kişilik özelliklerinden kaynaklanan sebeplerle duygularını açıkça ifade edemedikleri görülmektedir. Kadınlar, sevdiklerine duydukları sevgiyi gösterecek cesareti bulamadıklarında hem içsel bir eksiklik hissine kapılmakta hem de ilişkilerinde huzursuzluk yaşamaktadırlar. Bu durum, onların duygusal doyumlarını engelleyerek mutluluğa ulaşmalarını güçleştirir.

“Koşucu”, bu bağlamda önemli bir örnek barındırmaktadır. Eserde Abla adlı kişi, sevgisini ifade edemeyen bir kişi olarak dikkat çeker. Bu güçlüğü yalnızca karşı cinsle olan ilişkilerinde değil, annesiyle olan bağında da yaşamaktadır. Annesine ölünceye kadar onu sevdiğini söyleyemeyen Abla, annesinin ara sıra “insanlara güvenmesini ve kendini açmasını” öğütlemesine rağmen bu davranışını değiştirmez. Bu ifade edememe hâli, kadını derin bir mutsuzluğa sürükler.

1.4. Sosyal ve ekonomik yapı

Hikâyelerde kadınların mutsuzluğunun kaynaklarından biri de içinde yaşadıkları sosyal ve ekonomik yapıdır. Fakirlik, kadınların günlük yaşamlarını ve psikolojik durumlarını doğrudan etkileyen önemli bir faktördür; geçim sıkıntısı ve ekonomik yetersizlik, kadınların içsel huzursuzluğunu artırmaktadır. Bunun yanı sıra, toplumda ekonomik durumu iyi olanlara özenme ve maddiyata verilen önem, kadınlar üzerinde kıskançlık ve tatminsizlik duyguları yaratmaktadır. Ayrıca, yozlaşma ve kapitalist zihniyetin yaygınlaşması, bireylerin değerlerinden uzaklaşmasına ve toplumsal ilişkilerde sorunların artmasına yol açar. Bu bağlamda, sosyal ve ekonomik yapı, kadınların mutsuzluğunu besleyen temel unsurlardan biri olarak hikâyelerde belirgin bir tema hâlinde öne çıkmaktadır.

1.4.1. Fakirlik

Sanatçının basılmış hikâyelerinin bazılarında fakirlik, kadınların mutsuzluğunu derinleştiren temel unsurlardan biri olarak dikkat çeker. Ekonomik yetersizlik, kadınların hem günlük ihtiyaçlarını karşılamada hem de yaşamlarını istedikleri biçimde sürdürebilmelerinde önemli engeller oluşturur. Maddi imkânsızlıkların kadınların içsel huzurunu zedelediği ve onları çaresizlik duygusuna sürüklediği görülür. Bu tema, özellikle “Jaguar” ve “Putana” adlı hikâyelerde belirgin bir şekilde işlenmektedir. “Jaguar”da Arabiko’nun maddi sıkıntılar içinde olduğu, kocasının evi zaman zaman uzun süreli terk etmesinin kadını daha da zor durumda bıraktığı ve bunun onun mutsuzluğunu artırdığı görülür. “Putana” hikâyesinde ise çevresindeki iyi gelimli ve lüks evlerde yaşayanlarla kıyaslandığında, oldukça mütevazı koşullarda yaşamını sürdüren bir ailenin maddi yetersizlikten kaynaklanan sıkıntıları ön plana çıkarılmaktadır. Böylece Peride Celal, fakirliğin kadınların duygusal dünyasında yarattığı baskıyı ve mutsuzluğu insani bir bakış açısıyla görünür kılar.

Kasket yanda, eller cepte, o pis gülüşüyle kapının önüne dikilince ödü patlamıştı evdekilerin. “Aman kızım! Demişti, evin hanımı, “durma, bohçanı hazırla. Korkarım ben böylelerinden,” demişti. “Bunlar insanı kıtır kıtır keser kafaları kızınca!” demişti. “Allah sana güç versin, akıl versin!” demişti.

-Eğer gidip vapurlarda, rıhtımlarda dilenmezsem yüzüme tükürsünler, diye söylendi kadın. Rezil edeceğim onu. Öldürsün beni isterse! Biz burada aç sefil, beyim İzmir’de karı peşinde (Celal, 2000, s. 68).

Bu ifadeler, ekonomik yoksunluğun kadının yaşamında yalnızca maddi değil, aynı zamanda derin bir onur kırılması ve çaresizlik duygusu yarattığını göstermektedir. Maddi sıkıntılar arttıkça kadının iç dünyasındaki huzursuzluk büyümekte ve mutsuzluğu daha da ağırlaşmaktadır.

1.4.2. Özentilik

Hikâyelerde kadınların mutsuzluğunu artıran etkenlerden biri de zenginlerin yaşamına duyulan özentidir. Kadınlar, ekonomik olarak kendilerinden daha iyi durumda olanlarla kıyaslama yaptıklarında eksikliklerini daha çok hissederler. Bu durum kıskançlığa dönüşerek onları maddi değerlere fazlasıyla önem vermeye yöneltir ve içsel huzurlarını bozar. Bu tema özellikle “Jaguar” ve “Putana”da öne çıkar. “Jaguar”da Kız adlı kişi, Jaguar marka arabaları sadece bir araç değil, lüks ve ayrıcalıklı bir yaşamın simgesi olarak görür. Bu nedenle, böyle bir arabaya sahip kişilerle yakınlık kurmayı ve onlardan biriyle evlenmeyi arzular. Onun giyim, gezme ve yaşama biçiminde de zenginelere benzeme isteği dikkat çekicidir. “Putana”da ise çevresindeki varlıklı insanların yaşamına özenen bir aile anlatılır. Her iki hikâyede de özentinin kadınların mutsuzluğunu artırdığı görülmektedir.

1.4.3. Burjuva (Kapitalist) zihniyeti ve yozlaşma

Bazı hikâyelerde, burjuva zihniyeti ve kapitalist mantığın kadınların mutsuzluğunu artıran önemli etkenler arasında yer aldığı görülmektedir. Kadınlar, bireylerin yalnızca maddi kazanç ve çıkar odaklı bir yaşam sürdüğü bir toplumda hem kendi değerlerinden uzaklaşmanın hem de toplumsal beklentilerle başa çıkmanın yarattığı baskıyı derinden hissederler. Bu durum, onların içsel huzursuzluğunu olumsuz anlamda pekiştirir. Özellikle “Bir Hanımefendinin Ölümü”, “Plajda”, “Putana”, “Don Juan”, “Pay Kavgası” ve “Mektup” adlı hikâyelerde bu temanın öne çıktığı görülmektedir. Nitekim “Mektup”ta Saffet Bey’in karısı, kocasının kapitalist zihniyeti nedeniyle mutsuzluk yaşamaktadır. Çünkü Saffet Bey, manevi değerleri geri planda bırakarak çalışmayı ve maddi kazancı ön planda tutar. Karısı ise tam aksine, manevi doyuma önem veren bir kişiliğe sahiptir. Bu farklı bakış açıları, çift arasında uyumsuzluk yaratır ve kadının derin bir üzüntü yaşamasına sebep olur. Benzer şekilde “Pay Kavgası” adlı hikâyede de Dilek isimli kadın, burjuva yaşam tarzından hoşlanmayan biri olarak dikkat çeker. Hikâye kişilerinin bu durumları, sanatçının eserlerindeki kapitalist zihniyetin bireyler üzerindeki yıpratıcı etkilerini göstermesi bakımından oldukça kıymetlidir.

Ve oğlan, "Benim sizden hiçbir çıkarım yok, hakkımı arıyorum yalnızca. Sizden korkmuyorum da..." diye yazmıştı. "Siz para uğruna ezip geçersiniz her şeyi, siz kapitalistlerin, büyük malın tutsağısınız. Onların düzeyine erişebilmek için gençliğinizi harcadınız. Yıllar boyunca yarı hasta, zavallı bir kadınla koyun koyuna yattınız." İşte ilk doğru buradaydı (Celal, 2020a, s. 67).

Bu örnek, maddi çıkarı önceleyen kapitalist anlayışın aile içindeki manevi bağları zayıflattığını ve kadını duygusal olarak yalnızlaştırdığını göstermektedir. Değerler arasındaki bu çatışma, kadının iç dünyasında derin bir huzursuzluk ve mutsuzluk duygusu yaratmaktadır.

Burjuva tarzı yaşam biçiminin etkisiyle toplumda kültürel değerlerin ve ahlaki normların yozlaştığı da görülmektedir. Bu yozlaşma, kadınların mutsuzluğunu artıran önemli bir etken olarak öne çıkar. Kadınlar, değerlerinden uzaklaşan bir çevrede yaşam sürerken, hem toplumsal baskılarla karşı karşıya kalmakta hem de kendi içsel huzurlarında çatışmalar yaşamaktadır. Yozlaşmanın en belirgin şekilde gözlemlendiği hikâye Bir Hanımefendinin Ölümü dür. Bu hikâyede çocukların burjuva zihniyeti doğrultusunda yozlaştığı dikkat çekerken, bazı hikâyelerde

yetişkinlerin de bahsi geçen zihniyet sebebiyle davranış değişikliklerine yöneldiği görülmektedir. Peride Celal'in bu tür yozlaşmalara yer verdiği hikâyeler ise "Putana", "Plajda" ve "Toz Duman"dır.

2. PERİDE CELAL'İN KADIN SORUNLARINA BAKIŞ AÇISI

Tespitlerin ışığında, Peride Celal'in kadınları mutsuz eden pek çok nedene hikâyelerinde yer verdiği görülmektedir. Bu durum, sanatçının konuyu tek bir bakış açısıyla sınırlamadığını ve kadın karakterlerin yaşadığı sorunları çok boyutlu olarak ele aldığını göstermektedir. Kadınların yaşadığı çok katmanlı sorunları ele alırken, onları feminist bir bakış açısıyla ideolojik bir çerçeveye hapsedmek yerine insani bir duyarlılıkla yaklaşır (Zorkul, 2006, s. 580). Bu noktada sanatçının kendi ifadeleri oldukça önemlidir. Peride Celal, feminist olmadığını, hatta bu yaklaşımın kadının insan yönünü gölgelediğini ifade etmiştir. Ona göre kadın da öncelikle bir insandır ve meseleye bu açıdan yaklaşılmalıdır (Bilginer, 1989; aktaran Kabacalı, 1996, s. 43). Hikâyelerde öne çıkarılan mutsuzluk nedenlerine bakıldığında, bunların tamamına yakınının kadının insani yönüyle bağlantılı olduğu görülür. Özellikle kocalar başta olmak üzere erkeklerin kadınlara karşı tutum ve davranışlarının ön plana çıkarılması, çocuklarla yaşanan çatışmaların kadının duygu dünyasını etkilediğinin vurgulanması, sevgi ve sevgisizlikten kaynaklanan sorunlara yer verilmesi, sanatçının konuya feminist bir bakış açısıyla yaklaşmadığını ortaya koyar. Hatta sosyal ve ekonomik yapıdan kaynaklanan nedenlerde bile psikolojik unsurları ön plana çıkarması bu yaklaşımı destekler.

Ayrıca yazarın kadın karakterlerinin iç dünyalarındaki çözümleri işlerken psikoloji ve psikanalizden yararlandığı da dikkat çeker. Kadının tinsel dünyası Peride Celal'in, eserlerinde önemle üzerinde durduğu konulardan biridir (Serrican Kabalcı, 2023, s. 692). Kadın hikâye kişilerinin ruhsal çatışmaları, pek çok eserde psikoloji bilimi çerçevesinde irdelenmeye çalışılmıştır (Gemili, 2023, s. 355). Yazar, psikolojik tahlillerin öne çıkmış olduğu gerçekçi kadın hikaye kişileri kurgulamıştır (Yılmaz, 2025, s. 3). Böylece yazar, kadınların yaşadığı yalnızlık, kırgınlık ve içsel sıkışmışlığı gündelik hayatın dinamikleriyle ilişkilendirerek onların gerçekçi, derinlikli ve çok yönlü bir portresini sunar. Bu durum, sanatçının konuya ideolojik değil, insani bir bakış açısıyla yaklaştığını bir kez daha göstermektedir.

Görüldüğü üzere sanatçı, ideolojik bir yaklaşımdan ziyade kadını bireysel bir varlık olarak ele alır ve onların yaşadığı duygusal çatışmaları, içsel sıkıntıları ve gündelik hayatın gerçekliği içinde biçimlendirir. Aynı zamanda kadınların toplumsal rollerini, aile içi ilişkilerini ve sosyal beklentilerle olan etkileşimlerini de dikkate alır. Bu yaklaşım, hikâyelerdeki mutsuzluğun karmaşık yapısını daha görünür kılmaktadır.

SONUÇ

Peride Celal'in hikâyelerinde kadınlar, çoğunlukla huzursuzluk ve mutsuzlukla çevrelenmiş bir hayatın merkezinde yer alır. Sanatçının basılmış beş hikâye kitabındaki yirmi bir hikâyenin tümünde kadınları mutsuzluğa sürükleyen çeşitli sebeplere yer verildiği dikkat çeker. Bu da sanatçının hikâyelerinde kadın mutsuzluğuna yoğun bir şekilde yer verdiğini göstermektedir.

Bu noktada sanatçının birkaç unsuru ön plana çıkardığı görülür. Eserler irdelendiğinde kadın hikâye kişilerinin yaşadığı sıkıntıların başlıca kaynağı olarak erkekler gösterilir. Özellikle kocalar, eserlerde baskıcı, duyarsız ya da ilgisiz figürler olarak tasvir edilir ve kadınların yaşam alanlarını

daraltan bir etken hâindedir. Bunun yanında, annelik ilişkisi üzerinden kurulan bağlar da çoğu zaman gerilim yüklüdür. Çocuklarla yaşanan sorunlar, sorumluluk yükü ve karşılıksız beklentiler, kadınların ruhsal dünyasında derin yarılmalara sebep olur.

Mutsuzluğun bir diğer boyutunu ise sevgi ve sevgisizlik teması oluşturur. Sevginin eksikliği ya da tamamen yokluğu, kadınların varoluşunu tehdit eden bir boşluk yaratır. Kadınların içsel huzursuzlukları çoğu kez bu duygusal eksiklikten beslenir. Buna ek olarak, sosyal ve ekonomik koşullar da kadınların hayatında belirleyici bir rol oynar. Toplumsal baskılar, maddi sıkıntılar ve geleneksel değerlerin dayatmaları, kadınların yaşadığı mutsuzluğu daha da yoğunlaştırır.

Peride Celal'in kadınları erkekler, çocuklar, sevgisizlik, ekonomik ve toplumsal yapı arasında sıkışmış bireylerdir. Yazar, onların yaşadığı sorunları edebî bir incelikle işlerken, içsel çatışmalarını insani bir duyarlılık çerçevesinde görünür kılar. Kadınların bireysel dünyalarını, duygusal ihtiyaçlarını ve yaşadıkları gündelik sıkıntıları ön plana çıkarır.

Bu da gösteriyor ki kadınların yaşadığı mutsuzluk, yalnızca toplumsal bir problem olarak değil, aynı zamanda insani varoluşun temel kırılmalıklarından biri olarak sunulur. Yazar, kadınların sorunlarını ideolojik bir çerçeveye hapsedmeyip feminist bir bakış açısından ziyade insani bir duyarlılıkla ele almaktadır. Sanatçının bu yaklaşımı dönemi itibariyle farklı bir söylem ortaya koyması açısından oldukça dikkate değerdir.

Yazarın bu farklı tutumunun ortaya konulması, Türk hikâyeciliğinin gelişim sürecinin daha sağlıklı biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla bu çalışma, hem dönemsel edebî eğilimlerin anlaşılmasına hem de sonraki araştırmalara kuramsal ve içeriksel bir zemin oluşturması bakımından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Bilginer, Tülay (1996). "Röportaj". *Çok Katmanlı Duyarlıklar Yazarı Peride Celal* (Haz. Alpay Kabacalı).

İstanbul: TÜYAP Yayınları.

Celal, Peride (2000). "Plajda". *Jaguar*. İstanbul: Can Yayınları.

Celal, Peride (2020a). "Mektup". *Mektup*. İstanbul: H2O Kitap.

Celal, Peride (2000). "Jaguar". *Jaguar*. İstanbul: Can Yayınları.

Celal, Peride (2020a). "Böcek". *Mektup*. İstanbul: H2O Kitap.

Celal, Peride (2020b). "Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı". *Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı*.

İstanbul: H2O Kitap.

Celal, Peride (2000). "Putana". *Jaguar*. İstanbul: Can Yayınları.

Celal, Peride (2020b). "İskele". *Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı*. İstanbul: H2O Kitap.

Celal, Peride (2000). "Çocuk". *Jaguar*. İstanbul: Can Yayınları.

Celal, Peride (2019). "Bir Hanımefendinin Ölümü". *Bir Hanımefendinin Ölümü*. İstanbul: H2O Kitap.

Celal, Peride (2020b). ""Ağaç"". *Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı*. İstanbul: H2O Kitap.

Enginün, İnci (2014). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Gemili, Volkan (2023). "Türk Öykücülüğünde Eğilimler (1960-1980)". *Türk Dili Dergisi*, 862, 342-368.
- Gencer, Tülay (2024). "Son Posta Gazetesinde Peride Celal'in Kadın Röportajları: 'Çalışan Kadınlar Arasında'". *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Eşref Buharalı Özel Sayısı (Kasım 2024): 515-32. <https://doi.org/10.53718/gttad.1546671>.
- Kabacalı, Alpay (1996). *Çok Katmanlı Duyarlıklar Yazarı Peride Celal*. İstanbul: TÜYAP Yayınları.
- Karahan, Burcu (2002). *Peride Celal'in Romanlarında Kadın Kimlikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi.
- Mutluay, Rauf (1996). "Üç Yirmidört Saat". *Çok Katmanlı Duyarlıklar Yazarı Peride Celal* (Haz. Alpay Kabacalı). İstanbul: TÜYAP Yayınları.
- Nurdan, Gülçin Tuğba (2018). "Peride Celal". <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/peride-celal> (Erişim tarihi: 10.10.2025).
- Nurdan, Gülçin Tuğba (2021). "Üç Yirmidört Saat Romanında Modernizm Algısı". *Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi* 6(3), 1-9.
- Serrican Kabalcı, Ece (2023). "Peride Celal'in Tefrika Romanı: "Ölen ve Dirilen Adam". *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi* 8(2), 692-712. <https://doi.org/10.32321/cutad.1352875>
- Serrican Kabalcı, Ece (2024). "Peride Celal'in Son Şarkısı'nda Türk Musikisi ve Batı Müziği". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 61, 79-89. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1370031>
- Ulusoy Tunçel, Ayşe (2023). "Bu Yalan Tango Romanında Peride Celal'in Bir Kadın Yazar Olarak Portresi". *Folklor Akademi Dergisi* 6(2), 851-867. <https://doi.org/10.55666/folklor.1319385>
- Yılmaz, Habibe Beyza (2025). *Peride Celal'in Romanlarında Çatışmalı Anne-Kız İlişisine Psikanalitik Bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Zorkul, Tahir (2006). *Peride Celal'in Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.